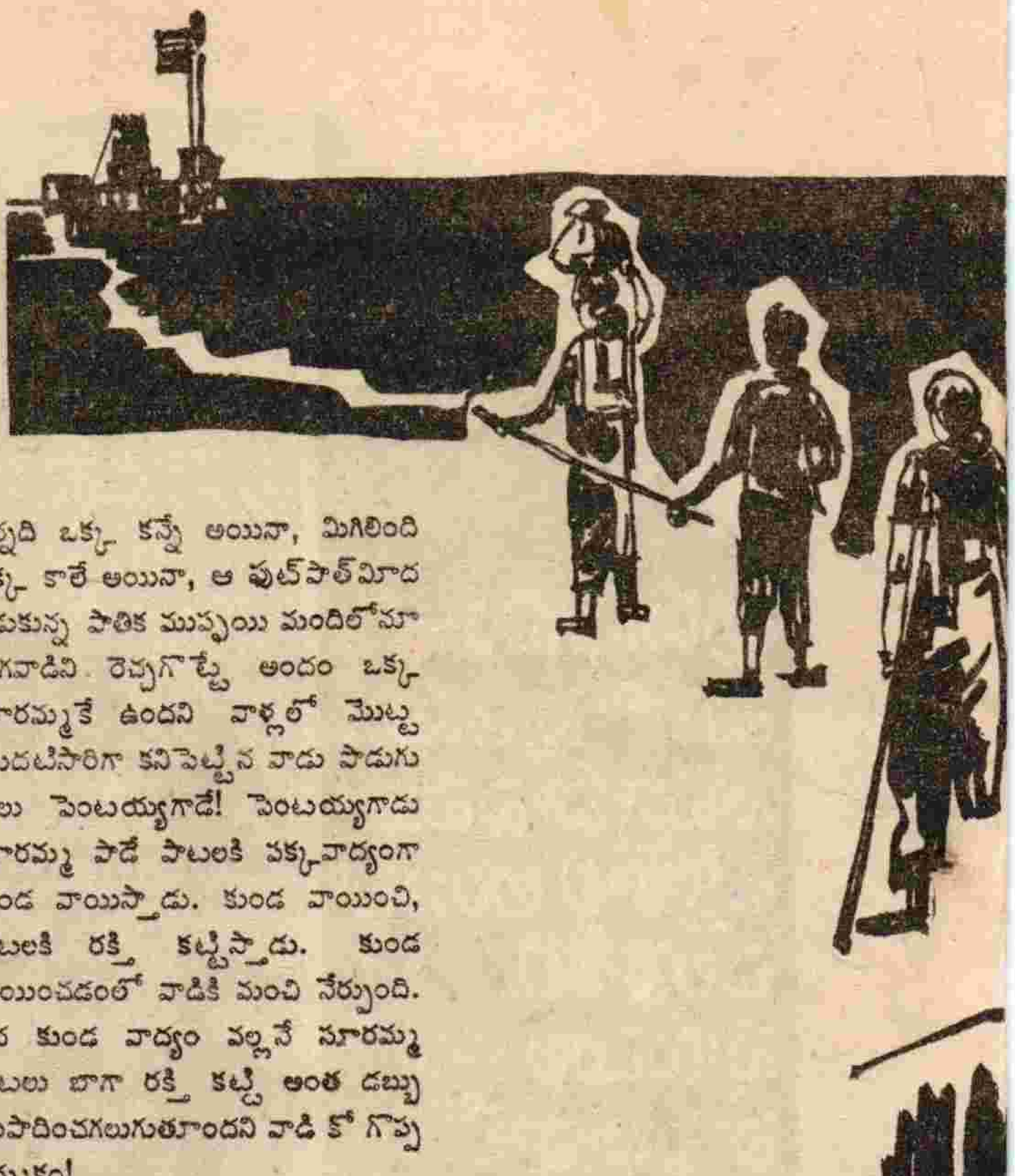

ఎస్.కాశీ విశ్వనాథం

సూరమ్మ అందంగా ఉండదు.

ఆమెకు ఓ కన్ను, ఓ కాలు ఉండవు.

ఆమె వారాని కొకసారయినా స్నానం చెయ్యదు.

ఆమెను గురించి ఓ పది పదిహేను మందికి తప్పితే ఎక్కువ మందికి తెలియదు. ఎందుకంటే ఆమె ఎమ్. ఎల్. ఎ. గాని, ఎమ్.పి. గాని కాదు, అందరికీ తెలియడానికి. కనీసం ఆవిడ మునిసిపల్ కౌన్సిలరయినా అయి ఉంటే ఆ వార్డులో వారికయినా తెలిసి ఉండేది.

ఆవిడో ముష్టిది!

శనివారంపూట వెంకటేశ్వరుడి కోవెల ముందు కూర్చుని గొంతెత్తి ఏడుకొండల వాడిని గురించి వచ్చిన తెలుగు సినిమా పాటలు పాడుతూ ముష్టెత్తుకుంటుంది. మంగళవారంనాడు ప్రభాత్ సినిమా దగ్గరున్న ఆంజనేయస్వామి కోవెల ముందు కూర్చుని శ్రీరాముడిని గురించిన పాటలు పాడుతూ అడుక్కుంటుంది. ఆ రెండు రోజుల్లోను, ఎంత నీరసంగా చూసినా మూడు రూపాయలకు తక్కువగాకుండా సంపాదిస్తుంది. తతిమ్మా రోజుల్లో నయితే, అక్కడా ఇక్కడా అని లేదు, ఎక్కడైనా సరే జనసమ్మర్దం ఉన్న చోట్లలో కూర్చుని పాటలు పాడుతుంది. జనం పలచగానున్న చోటవయినా సరే, ఆవిడ గొంతెత్తి పాడితే అర్జెంటు పనుల మీద పోతున్నవాళ్ళ అలా విని, ఇలా కదిలి పోయినప్పటికీ, అంత అర్జెంటు పనులు లేనివాళ్ళ, అసలు పనుల్లేని వాళ్ళ, ముఖ్యంగా సామాన్యులు గంటల తరబడి నిలబడి ఆమె పాటలు వింటుంటారు. తమకు తోచిన ధర్మం చేస్తుంటారు. ఆవిణ్నెవరయినా కలుసుకోవా లనుకుంటే, మంగళవారమయితే ఆంజనేయస్వామిగుడి దగ్గర, శనివారమయితే వెంకటేశ్వరుడి గుడి దగ్గర దొరుకుతుంది. ప్రతి రోజూ రాత్రి ఏడు గంటలు దాటిన తరవాతగాని, తెల్లవారుఝాము అయిదు గంటలు దాటక ముందుగాని పీర్లకోనేరు పక్కనున్న ఫుట్‌పాత్‌మీద, రావిచెట్టు క్రింద తప్పకుండా దొరుకుతుంది. అక్కడ ముష్టివాళ్ల 'కాలనీ' అంటూ ఒకటి లేదుగాని, అక్కడ ప్రభుత్వంవారు పదిలంగా పరిచిన ఫుట్‌పాత్ కొంతమంది ముష్టివాళ్లకు, మరికొంతమంది పూసలు, సూదులు, కొమ్ముదువ్వెనలు అమ్ముకునే కొండజాతి వారికి అద్దెగాని, ఆసీలు గాని లేని ఉచితంగా ఉపయోగపడుతూంది. వారంతా చీకటి పడ్డంతోటే అక్కడికి చేరుకుంటారు. చీకటి విడీవిడక ముందే లేచి ఎవరి జోలి వారు పట్టుకుని, యాచనకు వెళ్లిపోతారు. వారందరిని అక్కడ చీకటే కలుపుతుంది. చీకట్లోనే వారు ఒకరికొకరు స్నేహితులయి పోయారు. బంధువులుకూడా అయి పోయారు. ఆ చీకటిలోనే శరీరాలు పెనవేసుకుని, సంతానాన్ని పెంచుకున్న వారుకూడా ఎంతో మంది ఉన్నారు.

మసగ్గా ఉన్న వెన్నెల ఆ ఫుట్‌పాత్ మీదనున్న రావిచెట్టు ఆకుల్లోంచి తప్పించుకుని, ఆ చెట్టు కింద పడుకున్న ముష్టివాళ్లమీద పడుతూంది. విరిసిన వెన్నెలతో కమ్మని భావాలు నింపుకోవ డానికి, ఆనందాన్ని పెంచుకోవడానికి, కవనాలు సాగించడానికి అక్కడున్నవారు కవులు కారు, రసికులు కారు, రస హృదయు లంతకన్నా కారు, వాళ్ళ కేవలం ముష్టివాళ్లే కాబట్టి గుర్రు పెట్టి నిద్రపోతున్నారు. పక్కనే ఉన్న రిజర్వ్‌బారక్స్‌లో ఠంగు ఠంగుమని పదకొండు గంటలు కొట్టారు. ఫుట్‌పాత్‌మీద పడుకున్న సూరమ్మ తన కున్న ఒంటికాలుని వయ్యారంగా ఊపుతూ, తనకు మిగిలిన ఒంటి కంటితో రావిచెట్టు ఆకులమధ్యలోనించి, ఎండలో పెట్టిన బంగారపు పళ్లెంలాగ మెరుస్తున్న చంద మామని చూస్తూ, ఆ మధ్య ప్రభాత్ సినిమాలో ఆడిన ఓ తెలుగు సినిమాలోని పాట నందుకొంది.

"మావా, సందమావా,

ఇనరావా, నా కద. . ." అంటూ పాడుతూంది.

ఇంతలో "ఇన్నానే, ఇన్నాను, కాని, ఇని ఏటి సెయ్యమంటావే" అన్నాడు పొడుగుకాలు పెంటయ్యగాడు, సూరమ్మ వైపు ఆశగా చూస్తూ. సూరమ్మకి ఉన్నది ఒక్క కన్నే అయినా, మిగిలింది ఒక్క కాలే అయినా, ఆ ఫుట్‌పాత్‌మీద పడుకున్న పాతిక ముప్పయి మందిలోనూ మగవాడిని రెచ్చగొట్టే అందం ఒక్క సూరమ్మకే ఉందని వాళ్లలో మొట్ట మొదటిసారిగా కనిపెట్టిన వాడు పొడుగు కాలు పెంటయ్యగాడే! పెంటయ్యగాడు సూరమ్మ పాడే పాటలకి పక్కవాద్యంగా కుండ వాయిస్తాడు. కుండ వాయించి, పాటలకి రక్తి కట్టిస్తాడు. కుండ వాయించడంలో వాడికి మంచి నేర్పుంది. తన కుండ వాద్యం వల్లనే సూరమ్మ పాటలు బాగా రక్తి కట్టి అంత డబ్బు సంపాదించగలుగుతూందని వాడి కో గొప్ప నమ్మకం!

"ఒరే, జెండాకొయ్య పెంటియ్యా, నువ్వు నోరు మూసుకుని ఒల్లక తొంగోరా!" అంది సూరమ్మ విరాగ్గా.

"తొంగుంటానే, తొంగుంటాను. కాని తోడెవరూ నేక నిద్దరట్టడం నేదే" అన్నాడు పెంటయ్య తన ముడుకులు మీద చేతులు వేసి రుద్దుకుంటూ.

"నిద్దరట్టకపోతే ఎల్లి ఓ గలాసు ఏసుకొని రానేకపోనావట్రా, ఇయ్యాల సినోరంకదా, నీ ఒంతు రూపాయిబేడ ఇందాకే ఇచ్చీనాను కదా!" అంది సూరమ్మ.

సూరమ్మ పాటకి కుండ వాయించి నందుకు ప్రతి రోజూ దొరికిన ముష్టిలో మూడు వంతులు తను ఉంచుకోగా, ఒక వంతు పెంటయ్య కిస్తుంది సూరమ్మ. అదీ వాళ్ళ ఒప్పందం.

"గవర్నమెంటోడి సారా వొచ్చిన కాణ్నించి, అప్పె, గలాసులికి గలాసులు నోట్లో ఏసుకోవడమేగాని, మునుపు ఒక్క గలాసు నాటుసారా పాటి సుకం రాడం నేదే! ఒక్క గలాసేటి, రెండు గలాసులు ఏసుకున్నాను. కానేటి నాభం? టాకూరు కొట్లో టీనీలు తాగినట్టుగాకూడా నేదు. అందుకే నిద్దరట్టటం నేదు. పోనీ, ఓ పని సెయ్యి. ఎమ్జీవోడి సొంత పిచ్చర్ లోని పాట పాడు, నేను కుండోయి స్తాను" అంటూ తన తల దగ్గరున్న కుండను తీయబోయాడు పెంటయ్య.

సూరమ్మ ఫక్కుమని నవ్వి, "ఒరే, పెంటిగా, ఇంత రేతిరిపూట నువ్వు కుండోయిస్తే, పోలీసోడొచ్చి నీ వీపు వాయిస్తాడు. రాతుళ్ళ పెద్ద పెద్ద కేక లెట్టొద్దని మొన్నే కదా పెద్ద జెవాను దెబ్బలాడాడు. మరిసిపోనావేటి?" అంది సూరమ్మ. వాళ్ల ఫుట్‌పాత్ పక్కనే రిజర్వు పోలీసుల బారక్సూ, దాని కెదురుగా పోలీస్ సూపరింటెండెంట్ వారి ఆఫీసూ ఉన్నాయి.

సూరమ్మ చెప్పిన మాటలు పెంటయ్యకి కొంచెం కోపం తెప్పించాయి.

"ఈ పోలీసోళ్ల వాలకమే ఇంత. ఊరందరికాడ మనం ముష్టెత్తుకొస్తే మనకాడ ముష్టికి బయల్దేరుతారు ఈ పోలీసోళ్ళ. అందులో ఆ పోతురాజుగాడు మరీను. మనం ఇక్కడ పడుకున్నందుకు ఈ జాగా ఆడి బాబుగారి జాగా అయి నట్టు మన కాడ ఆసీలు వొసూలు సేస్తాడు. ఇదేటయినా బాగుందటయ్యా, జెవాను బాబూ అంటే సేన, ఆ రోజుకి ఊరుకొంటాడు. కాని, ఆ మరసటి రోజే వచ్చి ఎవులో మంత్రిగారొస్తు న్నారు, ఈ దారంటే ఎల్లిపోవస్తున్నారు, మీ రిక్కడ ఉండకూడదని కర్రుచ్చుకుని ఎంట తగుల్తాడు. సీసీసీ, ఈ పోలీసోళ్ళు కాకీబట్టలేస్తున్నారన్న మాటేగాని, కాసం తయినా కనికారం నేకండా, పెద్ద కంత్రీ

A.S. Murty

పనులు సేస్తన్నారే" అని ఆగి, "ఇంతకీ ఏటాలోసించావు మన సంగతి?" అన్నాడు పెంటయ్య.

"ఏ సంగతి?" అంది సూరమ్మ. ఎక్కడికో హడావుడిగా పోతున్న చంద్రుణ్ణి, మేఘాలను చూస్తూ. తనకి ఒక కాలు ఉంది. అయినా, తను రెండు కాళ్లూ ఉన్నవాళ్లు నడిచినంత జోరుగా నడవ లేదు. కాని, కాళ్లు అసలే్లకపోయినా ఆ చంద్రుడు, ఆ మేఘాలు అంత వేగంగా ఎలా నడవగలుగుతున్నాయి. అలా నడిచి పోయిన మేఘాలు ఎక్కడికి వెళుతున్నాయి, జోరుగా పరుగెడుతున్నట్టు కనబడ తాడే తప్ప, చంద్రుడు ఆకాశం వదిలి ఎప్పుడూ ఎక్కడికి ఎందుకు పోవడం లేదు? అనేవి సూరమ్మకి జ్ఞాపకం తెలిసినప్పట్నుంచి ఉన్న సందేహాలు. అందుకే ఆకాశాన్ని అంత దీక్షగా చూస్తూంది.

"ఇంకే సంగతీ, మన పెళ్లి సంగతి" అంటూ కిసుక్కున నవ్వాడు పెంటయ్య.

"ఆ సంగతా? ఇంకా ఆలోసించాల" అంది సూరమ్మ నిర్లక్ష్యంగా. దాని నిర్లక్ష్యం పెంటయ్యకి పీకల వరకు కోపం తెప్పించింది.

"నువ్వేటి, పెద్ద జెమీందారుగోరి పెంపుడుకూతుర్ననుకుంటన్నావా? నేకపోతే, సినీమాయాకటేరు ననుకుంటా న్నావా ఆలోసించడానికి; అడుక్కున్నదానికీ డాబే!" అన్నాడు కసిగా, కర్కశంగా. అంటూ జేబులోనుంచి చుట్ట తీసి అగ్గిపెట్టెతో వెలిగించాడు.

"ఒరే, పెంటిగా, నువ్వెత్త పున్నేనికి నోరు పారేసుకోకు. నాను నోరు ఇప్పి నంటే తిన్నగా రాదు. నేన్నీ సొమ్మేం తిన్నానంట్రా అంటే పడుండడానికి? నేను అడుక్కుంటే, మరా సంపాదనలో నాలుగో వంతు నువ్వా తింటన్నావు. గురుతుంచుకో" అంది సూరమ్మకూడా కోపంగా.

"ఒలే, నాకు నువ్వు పున్నేనికి, దరమా నికి ఇస్తన్నావంటే దెప్పడానికి? నీ పాటకి కుండోయిస్తన్నానేమో, డబ్బిస్తన్నా వేమో? నువ్విచ్చేది కూలే! ముష్టి కాదు, దొంగముండా" అన్నాడు పెంటయ్య.

"ఓలబ్బో, వాయించేస్తన్నాడు కుండ, నీ ఎదవకుండ లేనప్పుడుకూడా రోజుకి రెండ్రూపాయలు ఎడంసేత్తో సంపా యించేదాన్ని. అప్పొ, అప్పొ అంటూ మా యమ్మ పక్కన సేరినావు కాబట్టి, నిన్ను నా ఎంట తిప్పుతున్నాను. నేకపోతే నీ పని జేబులు కొట్టుకు తిరగడమే!! వాయించేస్తన్నాడంట మా పెద్దకుండ. అసలు నా పాట నేకపోతే నీ కుండోయిద్యం ఎవుడిక్కావాలి? నేనే నేకపోతే నువ్వా నీవు, నీ కుండా నేదు. ఒక్కలుకూడా దయదలిసి ఒక్క పయిసా ఎయ్యరు. పందెం పోతునాగున్నావు, పని సేసుకో నేవ్రటా పోరంబోకు ఎదవా అని ఎదవ ముకంమీద తుపుక్కున ఉమ్మేస్తారు" అంటూ తుపుక్కున ఉమ్మేసింది ఓ పక్కన.

పెంటయ్య అందు కేదో అనబోతుం డగా, అతని నోట్లోని చుట్టతో తన చుట్ట వెలిగించుకుందామని అక్కడి కొచ్చాడు సీతారాంతాతయ్య. సీతారాం తాతయ్య వెంకటేశ్వరుడి పటం పట్టు కుని సినిమాపాటల స్టైల్లో భక్తి పాటలు పాడుతూ అడుక్కుంటాడు. వయసు ఏభై ఉంటుంది. కాని, చూడ్డాని కింకా పెద్దవాడిలాగ కనబడతాడు.

"ఏట్రోయ్, పెంటిగా, మరదలితో సరసాలాడతన్నావు" అంటూ పెంటయ్య నోట్లోని చుట్టతో తన చుట్ట వెలిగించు కున్నాడు.

"ఏటీ లేదురా, తాతా, సూరమ్మకి మా సెడ్డ పొగరుగుందిలే, ఎందుకూ? తెల్లారనీ, దానమ్మతో మాట్లాడి అన్ని సంగతులూ తేల్చేస్తాను. గుంటని నా కిచ్చి కట్టబెడతాదో, నేకపోతే నాల్రోజు లాయి, ఈళ్లతో కూడిన ఆ గుడ్డి సన్నాసిగాడితో సివాసెలం తోలేస్తాదో తేల్చేస్తాను" అన్నాడు కసిగా, కర్కశంగా.

"నీ కివ్వప్పోతే ఎవురి కిస్తాదొరే, దానిపాట, నీ కుండ—రెండూ జత కలిసి సోనాయి. రోజుకి ఎంత నీరసంగా పూసినా రెండ్రూపాయలు కళ్ల సూస్తన్నారు. ఇంక మీ రిద్దరూ ఒకటయిపోతే మీ కూడు కుక్కలుకూడా తినవు. నిన్ను తిట్టినా, దానికి నీ మీదే మోజురా నాకు తెల్దేటి?" అంటూ సీతారాం తాతయ్య చుట్ట రెండు దమ్ములాగాడు.

"ఈడికి తెలుసు, నా మనసులో ఈ పెంటిగాడు పెసరపాము వాగ మటం ఏసుక్కూకున్నాడని" అంది సూరమ్మ ఈసడింపుగా.

"ఒలే, నీకు సిన్నంత్రం పెద్దంత్రం నేదేటే? సీతారాంతాత పెద్దమనిసే, ఆడికి తెలీప్పోతే, నా సంగతి నీ కా తెలుత్తాది, కుర్రలమీాటే" అన్నాడు పెంటయ్య మరీ కోపంగా.

"ఈడా, ఈ ముసిలోడా పెద్ద మనిసి? ఆడి గెడ్డం, వొయసు, వోలకం సూసి పెద్ద మనిసి అనుకోకొరే! ఈడు దొంగ. రోజంతా దేవుడిపటం పట్టుకుని, నామాలెట్టుకొని, తిరపతి కొండకెల్తన్నా నంటూ పంయిసా పంయిసా కూడబెట్టి తిరిగి ఆ డబ్బుని మనకే గదా వొడ్డీల కిస్తాడు. బియ్యం దొరికితే ఆ పూసలమ్మా కొండోల్లకేగదా అమ్మేస్తాడు. ఈడి బతుకు ఎవురికి తెలీని బతుకు? ఆ మద్ది నేటి సేసోడో తెల్సా? ఆ రోజు డబ్బులు బాగా దొరికినట్టున్నాయి, కల్లమొయ్యా సారా తాగేసి, అద్దరేతిరిపూట మాయమ్మ సేతిలో అద్దురూపాయెట్టి మెల్లిగా పక్కలో సోటు సేసుకోబోతే, మా యమ్మకి రిమ్మెత్తుకొచ్చి, ఈడి దిమ్మ దిరిగిపోయేటట్టు ఎడంకాలు సెప్పుచ్చు కొని కుక్కని బాదినట్టు నాలుగు బాదింది. ఈ సంగతి మరెవులికి సెప్పకు, తల్లో అంటూ మరో పావలా పారేసి, సల్లగా ఎల్లిపోనాడు. ఈడి నామాలు చూసి మురిసిపోకు. బుర్రనిండా దొంగబుద్దులే! అలాంటెదవ నీ కంటికి పెద్దమనిసయి పోయాడు. సరిపోయిందొరే ఒక ఎదవకి మరో ఎదవ జట్టు" అంటూ కాండ్రించి ఉమ్మేసి, తన తల్లి పక్కలో చోటు చేసుకొని పడుకుని ఉండిపోయింది.

"నీ కంటికి ఎదవలాగే కనబడ తన్నానే! ముందొచ్చిన సెవ్వులు కన్నా ఎనకొచ్చిన కొమ్ములు ఓడి అని ఇన్నాళ్ల నించి నీ ఎంట తిరుగుతున్న నా కన్నా, నిన్నగాక మొన్నొచ్చిన ఆ గుడ్డిసన్నాసి గాడు నీ కెక్కువయి పోనాడే! నా నంతా కనిపెడతన్నానే, నిన్న మద్దేనం ఆడి తల్లో పేలు నొక్కటం, నిన్న రేతిరి నీ ఒంతు సేపముక్క ఆడికేసేడం—అంతా సూస్తన్నానే, ఆడిలో ఏటుందనే ఆడి మీాద అంత రోకు? గుడ్డినాకొడుకు. సేతికర్ర తీసి దూరంగా పారేస్తే ఊడ గొట్టిన మంచంకోళ్లాగ ఒల్లక ఓ మూల పడుంటాడు. దీనికి ఓ కన్నులేదు. ఆడికి రెండు కళ్లూ లేవు—సరిపోతాది జోడీ. గుడ్డిసరసం. దొంగముండ కంతే కావాలి! అయినా ఒల్లకుంటానేటి? మిల్రటే లోకి ఎల్లిపోవలిసినోణ్ణి, దీనమ్మని కని పెట్టుకుని. ఇక్కడే ఉండిపోనాను కదా, ఇయ్యాల కళ్లు లేని కబోది ఎదవతో తన కూతుర్ని తోలిస్తే నేను ఊరు కుంటానేటి? నేను గాజులు తొడిగించుకు నేను, తెల్లారితే అన్ని రంగులూ తేల్చే స్తాను" అంటూ కోపంగా చుట్టను చీకట్లోకి ఇసిరేసి, చినిగిపోయిన గోనె పట్టిమీాద పడుకుని ఉండిపోయాడు.

> దేవుడు ప్రపంచాన్ని సృష్టించి కొంత విశ్రాంతి తీసుకున్నాడు. తరవాత పురుషుని సృష్టించి హాయిగా విశ్రాంతి తీసుకున్నాడు. స్త్రీని సృష్టించిన తరవాత అటు దేవుడికి, ఇటు పురుషునికి కూడా విశ్రాంతి లేకుండా పోయింది.
>
> —పూర్వ కథ

అనుకోకుండా సూరమ్మ తనని తిట్టడం ప్రారంభించేసరికి జడిసిపోయి సీతారాం తాతయ్య అక్కణ్ణించి అంతకు ముందే జారుకున్నాడు. మరునాడు — తూర్పు ఇంకా తెల్లవారలేదు. చీకటి బద్దకంగా ఒళ్లు విరుచుకుని, అతి నెమ్మదిగా తన కౌగిట చిక్కిన ప్రపంచాన్ని బంధవిముక్తి చేస్తాంది.

పెంటయ్యగాడు ఎప్పుడు లేచాడో ఏమోగాని నోట్లో బీడీ పెట్టుకుని, కళ్లు మూసుకుని వెనక్కి వాలి, గుండెల మీాద కుండ పెట్టుకుని, మృదువుగా వాయిస్తున్నాడు. సూరమ్మ,తల్లి ఆదెమ్మ కళ్లు తెరిచి చూసేసరికి వారికి కనిపించిన దృశ్య మది.

"ఏట్రా, పెంటిగా, ఇయ్యాల ఏ ఊరో పండిపోతాదొరే! రోజూ పందిని బాదినట్టు బాదితేనేగాని లెగనోడివి, ఇయ్యాల తూరుపు తెల్లారకముందే నెగిసి పోయి కుండోయిస్తన్నావు" అంది ఆదెమ్మ.

ఆ మాటలు వినగానే పెంటయ్యకు చిర్రెత్తుకొచ్చింది. "అప్పా, ఈ మాటల కేటిగాని, ముందీ సంగతి సెప్పు. నీ కూతుర్ని నాతో మనువుండమంటావా? నేకపోతే సివాసెలం నించొచ్చిన ఆ గుడ్డిఎదవ పోరంబోకుతో తోలేస్తావా? ఇయ్యాల ఏ సంగతీ తేలిపోవాల. అంతదాకా నా నోల్లకోను" అన్నాడు. గుడ్డిసన్యాసి మీాద తన కెంత కసి, కోపం ఉన్నాయో, తన మాటల్లో చూపించుకున్నాడు పెంటయ్య.

"ఇది మరీ బాగుందొరే! అదీ, నువ్వూ కలిసి రోజూ అడుక్కుంటున్నారు, పాటలు పాడి డబ్బులెత్తుకుంటన్నారు. మొన్నా మద్దిన ఏదో సినేమా సూసొచ్చినారు. ఇప్పుడు నువ్వు, నీ కూతుర్ని నా కిత్తావా నేదా అని పత్తేకించి అడగటమేట్రా, ఎదవ నాకొడకా, మీా ఇద్దరికి మనువు కుదిరిపోయినట్టు కాదేటి?" అంది ఆదెమ్మ పందుంపుల్లతో ముఖం కడుక్కుంటూ.

"ఓ లెల్లే. నీ మాటలుట్టి పొల్లు మాటలు. నువ్వేమో ఈమాయమాటల్తో మనిసిని పొంగేస్తావు. నీ కూతురు ముకం మీాద ఉమ్మేసి, కన్ను మంటాది. ఈ నాటకం మందగ్గిర కాదు. ఇయ్యాల ఏ సంగతీ యివరంగా తేలిపోవాల. మిల్రటే లోకి ఎల్లిపోవల్సినోణ్ణి నిన్ను కనిపెట్టుకుని ఇందంటే ఎందు కుండిపోనాను? ముసిలి కాలంలో నీకు కాపు ఉన్నట్టూ ఉంటాది, కాలూ, కన్నూ లేని నీ కూతుర్ని కట్టుకుని నీ రుణం తీర్చు కున్నట్టూ ఉంటాదనే కదా? అంతేగాని పెళ్లి పెటాకులూ నేకండా ఉండిపోడానికి నా నేటి ముసిలోణ్ణా? ముతగోణ్ణా? పోనీ, సాదూనా? రాతిరి నీ కూతురు అంతంత పెద్ద కబుర్లు, పెంకిమాటలు ఆడి నన్ను తిట్టినా, నా నెందుకు ఒల్లకున్నా ననుకున్నావు? అప్పకూతురు గదాని అవిమానెం సూపించాను. సర్లే. అదంతా ఇప్పుడెందుగ్గాని, అసలు సంగతికిరా" అన్నాడు. అంటూ పందుంపుల్ల తీసి పళ్లు తోముకోవడం ప్రారంభించాడు పెంటయ్య.

ఇంతలో సూరమ్మ లేచింది.

"ఏట్రా, పెంటిగా, తూరుపు తెల్లారకముందే ఎదవగోల పేరంబించావు" అంది, బద్దకంగా ఒళ్లు విరుచుకుంటూ.

"సూసావటే, అప్పా, నాది గోలంట. అయితే, ఇది మన మాటలన్నీ ఇంటానే ఉందన్న మాట. దాని దొంగబుద్ది సూడే, ఒలే, సూరమ్మా, ఇయ్యాల మన సంగతి తేలిపోవాల. ఆ గుడ్డిఎదవని కట్టుకుని గోతిలో పడతావో, నన్ను ఒల్లుకుని సల్లగా పిడికెడుడబ్బులు కల్లచూస్తావో— ఏ సంగతీ తేల్చి సెప్పు. అదిగో ఆ గుడ్డి నాకొడుకు ఇటే వొస్తన్నాడు, టిక్కు టిక్కుమని కర్రాడించుకుంటూను. ఆణ్ణికూడా ఇక్కడే కూకోబెట్టు. నన్ను ఒల్లుకుంటే మన ఊరి ఏడుకొండలోడి గుడిమీాద బేపనోడిసేత మంతరాలు సది ఏంచి మరీ పెళ్లి సేసుకుంటాను. అయితే అవుతాది, ఓ పది రూపాయిల కర్చు. పెళ్లి పేదరికం కోరుతాదేటి? ఎవురి కాడన్నా అప్పుసేస్తాను" అన్నాడు పెంటయ్య.

"ఒరే, నాయనా, అప్పు సేసి కొప్పు సవరవెట్టకురా, బాబూ! కాండబ్బు ఆదాయం నేకపోయినా పరవానేదు గాని, ఎవులికి పైసా అప్పుండకూడదు. మన ముష్టిబతుకుల్ని ముష్టి బతుకులుగానే సల్లారిపోనీ. అప్పులు సేసి అల్లరిపాలయి పోడం ఎందుకు సెప్పు! అయినా మంత రాలు లేందే, మాయదారి పెళ్లి కాదేటి? మనువులు కలవాలి కాని, ఈ మంతరాలు బేపనోల్లు ఏటి సెయ్యగలరు? అయినా, సూరమ్మ ఎవుర్ని ఒల్లుకుంటే ఆలే నాకూ ఇష్టం. నాను పచ్చేదాకా దాంతోనే ఉండాలికదా" అంది ఆదెమ్మ, తన అనుభవాల్ని తన మాటల్లో కనబరుస్తూ.

గుడ్డిసన్యాసి మెల్లిగా అక్కడి కొచ్చి కూర్చున్నాడు.

"అయితే నీ కూతుర్నే సెప్పమను, ఎవుర్ని ఒల్లుకుంటాదో" అంటూ సన్యాసి వైపు తిరిగి, "ఏట్రా, సన్నాసీ, నీకూ ఇష్టమేనా?" అన్నాడు పెంటయ్య.

"ఒరే, పెంటయ్యా, నాను గుడ్డోణ్ణి. నన్ను ఒల్లుకునే ఆడది ఎవుర్తుంటాది? సూరమ్మ నోటిమాట ఇంటవే తప్ప, ఇంతవరకు అదెలాగుంటాదో నాకు తెల్దు. నాకు బగమంతుడు రెండు కళ్లూ గుడ్డి సేసేసి, నన్నీ ముష్టి బతుకు బతకమని ఈ లోకానికి తోలీసేడు. నన్ను నడిపించడానికి ఓ దిక్కుండాలి. కుడి సేతిలో కర్ర, ఎడంసేతిలో సిప్ప, ఈ సంచిలో సత్తుగిన్నె తప్ప నాకు మరో దిక్కు నేదు. కర్రకి పేణం నేదు కదా, నే నెటెల్తే ఆ కర్ర కూడ అటే ఒస్తాది. నిన్న రోడ్డుమీద కెల్లబోతే, బస్సు మట్టీబోనాది. నాకూ కళ్లు నేవు, నా కర్రకీ కళ్లు నేవు. ఆ బస్సు నన్ను మట్టీసినా బాగుణ్ను. ఈ గుడ్డి జెనమ ఒరగడయిపోను. ఇంతకీ సెప్పరావడ మేటంటే, నాకోదిక్కుండాలి. ఆడయినా, మొగయినా, సిన్నోడయినా, పెద్దోడయినా కన్ను కనిపించే ఆదరువు ఏదయినాసరే ఉంటే బతికిపోతాను. మరి, సూరమ్మ నన్ను ఒల్లుకుంటే నా కింకేటి కావాల? నా సెరమం ఒలిసి దానికి సెప్పులు కుట్టిచ్చినా, దాని రునం తీర్చుకోలేను. అంచేత దాని ఇష్టం" అన్నాడు. గోతిలో పడ్డ గోళీకాయల్లాగా అటూ ఇటూ ఆడటమేతప్ప, మరెందుకు పనికిరాని ఆ రెండు కనుపాపల్లోను సన్నని నీటితెర కనీ కనిపించకుండా కదలాడ్డం సూరమ్మ కున్న ఒక్క కంటిలోను పడక తప్పలేదు.

"ఒరే, పెంటిగా, నే నోటి అడుగుతాను. సెప్తావా?" అంది సూరమ్మ పెంటయ్యవైపు తిరిగి.

"ఏటి? ఏటే అడుగుతావు? కొంప తీసి ఆ మద్దినొచ్చిన సినిమాలో రాజ కూతుర్నాగ, తోక తక్కువ తొంబై పెశ్నలడిగి, జబాబు సెప్పనోడి తల నరికి కోటగుమ్మానికి కట్టేస్తావేటి?" అన్నాడు పెంటయ్య. అందులో కొంత అవహేళన, మరికొంత కోపం ఉన్నాయి.

"నీ కెప్పుడూ ఏలాకోలమేగాని, నా నడిగిందానికి జెబాబు సెప్పు. ఒకేల, నేను నీతోనే ఉండిపోతాననుకో. ఇయ్యాలం కాకపోతే, రేపయినా మనకి పిల్లాజెల్లా పుట్టకపోరుకదా? అలాగ పిల్లలు పుడితే అల్ల నేటి సేస్తావు? అల్ల బతుకుల సంగతేటి?" అంది సూరమ్మ. దాని కంఠంలో ఎంతో గాంభీర్యం ధ్వనించింది.

సూరమ్మ ఎంత గంభీరంగా అడిగిందో, పెంటయ్య ఆ విషయాన్ని అంత తేలిగ్గానూ తీసి పారేసి, "వీయమ్మ నిన్ను ఎలాగ బతికిస్తన్నాది? మా బాబు నన్ను ఎలాగ బతకమని ఈ లోకంలో ఒదిలిపోయాడు? ఆ సన్నాసిగోడి బాబు ఆ జ్ఞెలాగ బతకమని సివాపెలంలో దేవుడి కొండమెట్లు కాడ ఒదిలిపోయాడు? అలాగే నానూ నా బిడ్డలికి ఇలాటి తోవే ఏదో సూపిస్తాను. నా కొడుకు నా లాగే బతుకుతాడు! అంతకుమించి అల్ల కివ్వడానికి మనకాడ సిరిగిపోయిన గోనె, ద్రాచ్చపళ్ల కుండ, సింకిసాప తప్ప మరే టుంది? పుట్టినోడు కొడుకయితే, నా లాగే కుండోయించుకుని బతుకుతాడు. కరు వింత మండిపోతన్నాది, కాలు సెయ్యి ఉన్న ముష్టోళ్లకి కొండబ్బు దరమం సెయ్యడానికి జెనం ఎనకాడతన్నారు. రోజు రోజుకి రోజులు సెండాలంగా తయారవుతున్నాయని అనుకుంటే పుట్టగానే ఆ గుంటడి కళ్లలో జిల్లేడు పాలు ఏసినావంటే, ఇంక ఆడి బతుకు గురించి మనం ఆలోసించక్కరనేగు. ఈ గుడ్డి సన్నాసిగోడిలాగ రోజుక పిడికెడు డబ్బులు ఎడంసేత్తో సంపాయించుకుంటాడు. మేడలు, మిద్దెలు కట్టాలంటే కద్దరుటోపీ ఎట్టుకుని, పెజాసేవ పెజాసేవ అంటూ తిరగాల, ముష్టోడిగా బతకాలంటే గుడ్డోడిగా మారాల అని ఆ మద్దిన ఎవులో మంత్రిగోరు గాంధీ మైదానంలో ఉపన్యాసం ఇవ్వనేదా? అయినా, ముందు మన సంగతి సూడే! అలా నేదు, సూలా నేదు, అయ్యు పేరు సోమలింగమని పెళ్లిసంగ తేటే అంటే, పుట్టబోయీ పిల్ల సంగతేటని అడుగుతున్నావ్. నీ కేటి పిచ్చా? ఎర్రా? కట్టుకునే మొగుణ్ణి, అందరు ఆడోళ్లు ఇలాగే పెళ్లించి పెల్లాడితే, చాలామంది మగోళ్లు ఆడోళ్లకి మొగుళ్లు కానేరు. దేశాని కింత జెనాబా పెరక్కపోను" అన్నాడు. అంటూ డొక్కులో నీళ్లు పోసుకుని పీర్లకోనేరు గట్టువైపు వెళ్లిపోయాడు పెంటయ్య.

సూరమ్మకి పెంటయ్య చెప్పిన మాటలు ఎంత మాత్రమూ నచ్చలేదు. సన్యాసి వైపు తిరిగి, "సన్నాసీ! నువ్వు సెప్పు, ఒకేల నేను నీ తోటే మనువుండిపోనాననుకో. మన కో పిల్లో జెల్లో పుట్టకపోరుకదా. మహారాజు కయినా, ముష్టోడికయినా, కుష్ఠోడికయినా పిల్లలు పుడతారు కదా--మరి మనకి పుట్టబోయే పిల్లలకి ఏ తోవ సూపుతావు?" అంది సూరమ్మ.

సన్యాసి గుడ్డికళ్ల రెప్పలు కొన్ని క్షణాలపాటు రెపరెప కొట్టుకున్నాయి. ఆ తరవాత కనురెప్పలు రెండూ కనీ కనబడని నీటితో పలచగా తడిశాయి.

"ఒలే, సూరమ్మా, మునుపు నా ఎంట ఓ కుక్క ఉండేది. నా ఎంట ఉన్నది కుక్కని కళ్లున్నవాళ్లు సెప్పితేనే తెలిసింది. అది నా ఎంట ఉండి, పొగలు నాకు, నా డబ్బులికి కాపలా కాసేది. రాతుళ్లు నాతోనే తొంగుండి, నా కో

ఉగాది విశేషం

ఉగాది అంటే యుగారంభమని అర్థం. ఉగాది, యుగాది అని పిలుస్తారు. సంవత్సరానికి ఒక్కసారి కొత్త పేరుతో కొత్త సంవత్సరం వస్తూ ఉంటుంది.

ప్రభవ సంవత్సరంతో ప్రారంభం అయి అక్షయ సంవత్సరంతో సమాప్తమవుతాయి తెలుగు సంవత్సరాలు. ఇవి 60. అక్షయ తరవాత తిరిగి ప్రభవ ప్రారంభం అవుతుంది.

సంవత్సరంలో ఆయనములు రెండు. మకర సంక్రాంతి నుండి ఆరు మాసములు ఉత్తరాయణం; మిగిలిన ఆరు మాసాలు దక్షిణాయనం.

చైత్ర మాసంతో కొత్త సంవత్సరం ప్రారంభం అవుతుంది.

యుగములు నాలుగు అన్న విషయం అందరికీ తెలిసినదే. కృతయుగం, త్రేతా యుగం, ద్వాపరయుగం, కలియుగం. కృతయుగానికి 17,28,000 సంవత్సరాలు, త్రేతాయుగానికి 12,96,000 సంవత్సరాలు, ద్వాపరయుగానికి 8,64,000 సంవత్సరాలు, ప్రస్తుతం నడుస్తూన్న కలియుగానికి 4,32,000 సంవత్సరాలు. ప్రస్తుతం నడుస్తూన్న దశ— కలియుగంలో ప్రథమ పాదం.

ఖగోళ శాస్త్రంలో సూర్యచంద్రాదుల గమనాన్నిబట్టి, భూమి తిరిగే కాలాన్నిబట్టి ఋతువులు మారుతూంటాయి.

ఉగాది చైత్ర మాసంలో పాడ్యమి నాడు వస్తుంది. ఈ చైత్ర మాసంలో చెట్లు చిగిర్చి పూవులు పూస్తాయి. చిలుకమ్మల ఫలాల విందులూ, కోకిలమ్మల కమ్మని కూనిరాగాల గానకచేరీలూ— మల్లెలూ సన్నజాజులూ వంటి కమ్మని పూలపరిమళాలతో వసంత ఋతువు ప్రజలకు హాయినీ, ఆనందాన్నీ పంచి పెడుతుంది.

అన్ని కాలాలలోకీ, అన్ని ఋతువుల లోకీ వసంతఋతువు మానసోల్లాసాన్నీ, మధుర వసంతరాగాన్నీ ఇచ్చి ప్రజలను కమ్మని విందులతో మత్తెక్కిస్తుంది.

ఉగాది యుగారంభానికి కొత్త ఋతువు, వసంతోదయానికి స్వాగతం పలికే రోజు ఇది.

పాత సంవత్సరానికి వీడ్కోలు ఇచ్చి కొత్త సంవత్సరానికి స్వాగతం పలికే శుభ దినం ఇది.

ఉగాదిరోజున ఏ పని జరిగితే సంవత్సరం పొడుగునా అలాగే జరుగుతుందనే నమ్మకం ఉంది. అందుకే ఉగాది పండుగనాడు ఉదయం లేచింది మొదలు కొని రాత్రి పడుకొనేవరకూ అభ్యంగన స్నానాలు, పలు రుచుల సమ్మేళనమైన వేపపూవు పచ్చడి, తియ్యని, కమ్మని పిండివంటలతో విందులు, బంధువులకు, స్నేహితులకు బహుమతి ప్రదానాలు, దానాలు, ధర్మాలు కొత్త దుస్తుల ధారణ, పంచాంగ శ్రవణం—ఇలాగ గడుపుతారు.

వేపపూవు, పచ్చి మామిడికాయ ముక్కలు, కొత్త చింతపండు, కొత్త బెల్లం, మంచినీరు, ఉప్పు కాస్త వేసి చేసిన పచ్చిపులుసు పచ్చడి ఉదయాన్నే తినడంతో కొత్త సంవత్సరాన్ని ఆహ్వానించడం పరిపాటి. దీనినిబట్టి మనకు బోధపడే విషయం—జీవితం కష్టసుఖాల [illegible] పేకల కలయిక అని. అందుకే తీపి, చేదు, పులుపు—ఇలా అన్ని రుచులనూ కలిపి తినడం. అయితే ఇక్కడ మరో విషయం బోధపడుతుంది. ఏమిటి అంటే, కాలచక్ర గమనంలో ఋతుధర్మ ప్రకారం వసంతకాల ప్రారంభంలో వేపపూవునీ, బెల్లాన్నీ కలిపి తినడం ఆరోగ్యరీత్యా చాలా మంచిదని చెబుతారు.

పన్నెండు నెలల కోసారి సంవత్సరం మారినా, ఆ సంవత్సరం పేరు మారినా తిరిగి తిరిగి వచ్చే ఉగాదిని వింతగానో ఆశించి భవిష్యత్తుని సుఖసంతోషాలకు దగ్గరగా ఉంచుకోవాలనే మానవుని ఆశకు ఉగాదికి స్వాగతం పలకడం ఒక గుర్తు.

ఆశతో భవిష్యత్తుని చూసి వర్తమానంలో నిండుగా బ్రతకడం మానవుడు పెట్టిపుట్టిన గొప్ప వరం. అందుకే గత సంవత్సరంలోని అనుభవాలు, అనుభూతులు—ఒక్కసారి చిత్రావర్తం వేసుకొని కొత్తను, మార్పును కోరుతూ కొత్త సంవత్సరానికి ఆవాహన చేయడం.

పరీధావి పలువిధ విజయ శంఖాలను వినిపించి మానవుని మహోన్నత స్థితికి దారి చూపే గొప్ప మలుపు కావాలని ఆశిస్తూ వచ్చిన ఉగాది పరీధావికి స్వాగతం పలుకుదాం! *

రామలక్ష్మి

నేస్తంలాగ సాయం చేసింది. కాని, అది అనుద్దిన జబ్బు సేసి సచ్చిపోయింది. ఆరోజుకాణ్ణించి నన్ను నడిపించే దిక్కు నేకపోయింది. ఎన్నోసార్లు రోడ్డు మీద నడబోయి, కాలవల్లో పడిపోనాను. దెబ్బలు తగిలించుకున్నాను. కొంతమంది ఎదవలు నాకు పైసా ఏసినట్టే ఏసి నేను పరుసుకున్న గుడ్డని, గుడ్డమీద పడిన డబ్బుల్ని ఎత్తుకొని పోయారు. అయితే, గుడ్డోడి సొమ్ము దొంగతనం సేసినోళ్లు పురుగులు కారి సత్తార్లే! ఇదంతా ఎందుకు సెబతన్నానంటే, గుడ్డిజెనమ మా సెడ్డ సెండాలవయింది. అప్పుడప్పుడనిపిస్తాది నా ఎంట మరో మణిసి తోడుంటే బావున్నని! కాని ఎవులొస్తారు నాకు తోడు? 'ఒరే, సన్నాసీ, శుబ్బరంగా పెళ్లి సేసుకోకూడదట్రా' అని సివాసెలంలో ఉండే ఎంకన్నగోడు ఎప్పుడూ సెబుతుండేవోడు. కాని, నాది గుడ్డి జెనమం. మనల్ని ఎవులు ముష్టోళ్లుగా మార్సారో తెలీదు. ఎవురికీ కనిపించని ఆ బెమ్మదేవుడా? నేకపోతే మనకంటె మంచి బతుకులు బతికే పెద్దమనుసులా? ఎవులు మార్సారో తెలీదు. అలాగే మనల్ని ఈ ముష్టిబతుకుల్నించి మంచి బతుకులవైపు ఎవులు మళ్లించుతారో కూడా తెలీదు. మన కెంతోమంది అమ్మోర్లు ఉన్నారంట. ఊరి కొక అమ్మోరు, ఊరికొక దేవుడు ఉన్నారంట. మన కున్నంత మంది అమ్మోర్లు గాని, దేవుళ్లుగాని మరెవురికి నేరని మాతోపాటు అడుక్కుండే ముసలయ్యగోడు మందు పట్టులో ఉన్నప్పుడల్లా అంటుండే వోడు. కాని, ఆ దేవుళ్లందరికి అబిషేకాలు సేయించుకోడానికే తప్ప, మన్లాంటి అలగాజెనం ఏటయిపోతన్నారో అని ఆలోసించడానికి టైము నేదని ఆ ముసలయ్యగోడే అంటుండేవోడు. పోనీ, మన ముష్టిజెనమల్ని ఛూసి, జాలి పడి కొండబ్బ దరమం సేసే మా రాజులయినా, తమకు కలిగినకాడికి పైసో, పరకో దరమం సేస్తన్నారే తప్ప, మనల్ని మార్చి, ముందుకు నడిపిద్దామని ఎవులూ ముందుకు రాడంనేదు. మనవంతా కలిసి, మన మంచీ సెడ్డా సూడ్డానికి గవుర్నమెంటు నెట్టుకున్నామని సివాసెలంలోని టీకొట్టు ఈ రాజుబాబు సెప్పాడు. కాని, ఆ గవుర్నమెంటులో నున్న బాబులకి ఆళ్ల పెట్టుబళ్ళు, నాభాలు లెక్క సూసుకోడానికే టైము సాలటం నేదంట. టైము నేకపోవటం వొల్లనే ఆ పెబువులు మనలాంటోళ్ల బతుకులవైపు సూడనేక పోతన్నారంట. ఇకమీదట సూత్తారన్న గేరంటీకూడ

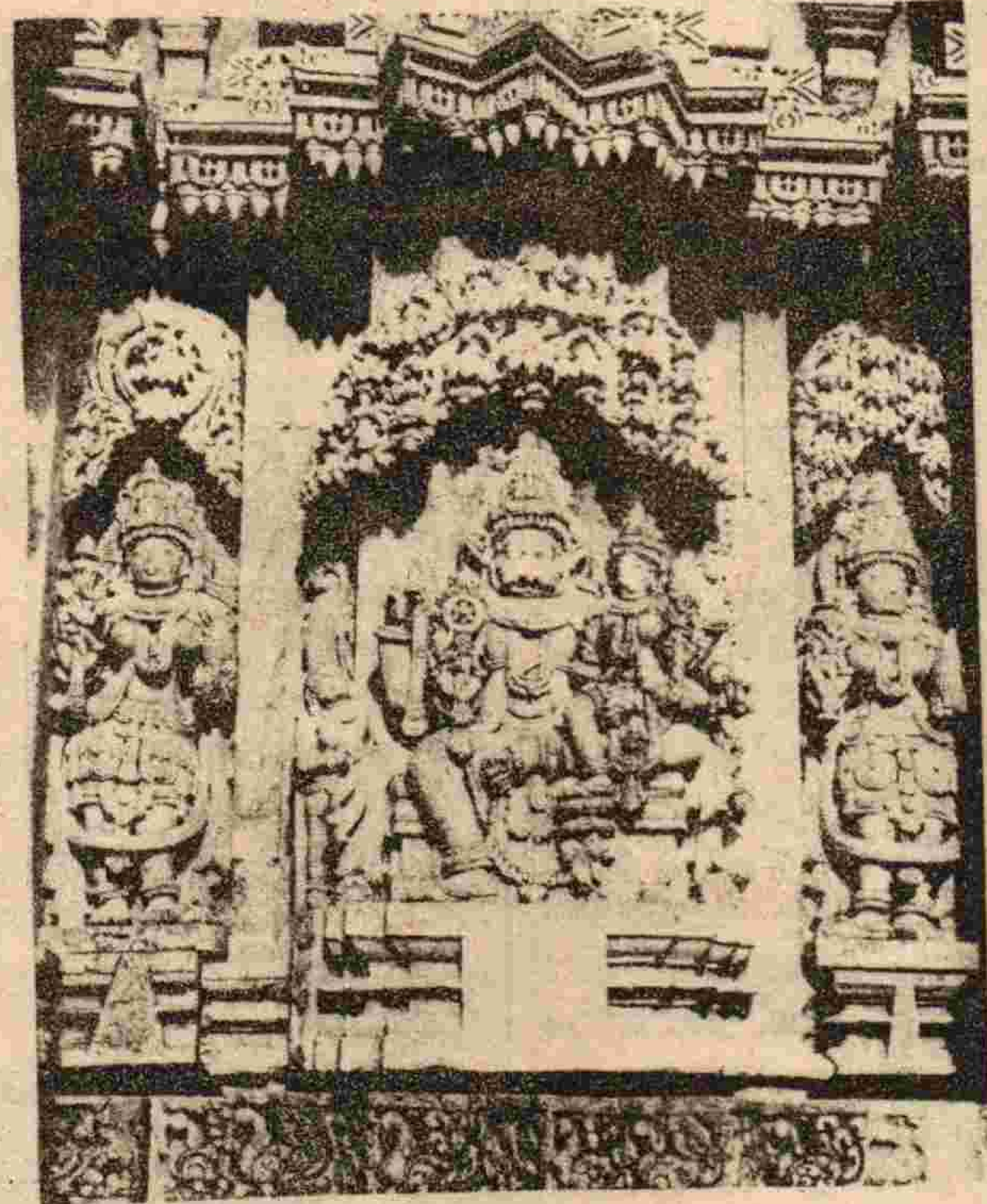

శిల్పకళ (సోమనాథపూర్)
ఫోటో — ఎమ్. ఆర్. వెంకటరమణన్ (మద్రాసు-4)

నేదని ఈ రాజబాబే మొన్నోపారి సెప్పాడు. ఇదంతా ఎందుకు సెబుతున్నాడు, ఏటీ ఎదవ గోలని తిట్టకు. మన బతుకుల్ని మరో రావుడో, దేవుడో వచ్చి మార్చడు; ఈ గవుర్నమెంటూ మార్చదు. ఎవులూ మార్చరు కాబట్టి మనకు మనవే మారాల. మన బతుకుల్ని మంచి కేసి మళ్లించుకున్నా, మట్టిలో కలిపేసుకున్నా అంతా మన సేతిలోనే ఉంది. మనం ఎనక జెలమంలో ఎవులి అన్నం కంచంలో అగ్గినిప్పు వేశామో, ఈ నాడు ఎంగిలికూడుక్కూడా గతి నేకండా బతుకుతున్నాం. ఇంక మనకి పుట్టబోయే కొడుక్కో, కూతురికో ఇదే ఎదవబతుకు బతకమని సెప్పి ఆళ్లకి ఓ తోవ సూపించకుండా గాలికొదిలెయ్యడం పాపం! ఆ పాపం సేసేబదులు, పెళ్లి గిల్లి మానేసి ఈ ఒంటిబతుకే సివరంటా బతికేసి, ఎక్కడో రాలిపోడం మంచిది. పుట్టిన పిల్లల కళ్లలో జిల్లేడు పాలు ఏసి, శుబ్బరంగా ఉన్న ఆళ్ల కాలు సేతుల్ని ఇరిచేసి, ముష్టి బతుకులు బతకడానికి అదే మంచి దారని సెప్పడం పరమ సెండాలమయింది. ఆ పనికి నా నొప్పను. నాకు పిల్లలంటూ పుట్టి, ఆళ్లు నాలాగే గుడ్డోళ్లు కాపోతే, ఆళ్లని రెక్కల కష్టం సేసి గెంజినీళ్లు తాగి బతకమంటాను" అన్నాడు సన్యాసి.

ఈ మాటలు పూర్తయేసరికి సన్యాసి పలచనిబుగ్గలమీదుగాకన్నీరు సన్నగా కారి, జారికలు కట్టింది. ఈ మాటలు విన్నాక సూరమ్మగాని, ఆదెమ్మగాని ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఆ మధ్యాహ్నం—

సూరమ్మ తనకున్న చింకిగుడ్డల్ని భద్రంగా ఓ మూటగా కట్టి, తన తల్లి పక్కనున్న ఊతకర్రని తీసుకొని, "అమ్మా, సన్నాసిని లెగ్గొట్టి నడిపించే" అంది.

"ఎక్కడికే? ఎక్కడి కెళ్తన్నారు?" అన్నాడు పెంటయ్య అయోమయంగా.

"ఒరే, పెంటిగా, నువ్వేటి అనుకోకు. నాను ఈ సన్నాసితో సివాసెలం ఎళ్లిపోతన్నాను. ఈడు గుడ్డోడే కాని, ఈడి ఉద్దేసాలు, నా ఉద్దేసాలు అచ్చు గుద్దినట్టు ఒక్కనాగే ఉన్నాయి. మరంచేత ఈడితోనే ఎళ్లిపోతన్నాను. ఇక్కడే ఉండిపోదా మనుకున్నాను కాని, రాబోయావి సిమ్మాద్రి అప్పన్న గంధం వొలుపు రోజులు. అక్కడికే ఎళ్లిపోదామని సన్నాసి అన్నాడు. కట్టుకున్నోడు కాట్లోకి రమ్మన్నా ఎళ్లిపోవాలి కదా. మా యమ్మ కూడ సివాసెలవే ఎళ్లిపోదావంది" అంది సూరమ్మ.

ఈ మాటలు విన్నాక పెంటయ్యకి ఎంత కోపం వచ్చిందో చెప్పడం కష్టం. కాని, ఆ క్షణంలో వాడు చూసిన చూపులకే గనక శక్తి ఉంటే సూరమ్మ అమాంతంగా పిడికెడు బుగ్గయిపోయి ఉండేది. పళ్లు పటపట కొరుకుతూ, "ఏటే, అప్పా, నీకూ ఆ గుడ్డోడే నచ్చాడటే? అదంటే సిన్నగుంట కాని, నీ మాటేటి? ఆ గుంటని నాకిచ్చి ముడెడతావా, నేదా?" అన్నాడు పెంటయ్య.

"అదా సన్నాసినే ఒల్లుకున్నాది. అందుకు నా నేటి సెయ్యడం? పొద్దుటి కాణ్ణించి దానికి సిలక్కి సెప్పినట్టు సెప్పాను. కాని, అది నా మాట ఇననేదు. దాని మాట కాదని నా నేటి సెయ్యగల్ను. .." అంది ఆదెమ్మ నిస్సహాయంగా. తరవాత సన్నాసిని నిలబెట్టి, చేతికర్ర ఊతిచ్చి, ఆ కర్ర రెండో చివర తను పట్టుకుని ముందుకు నడిచింది. వాళ్లిద్దరి వెంట సూరమ్మ, ఊతకర్రల మీద ఒంటికాలును ఆన్చుకుంటూ తనూ ముందుకు సాగింది.

"గుడ్డోణ్ణి మొగుడిగా ఉంచుకుంటే రెండు సేతులా సంపాదించొచ్చని ఆడితో ఎళ్లిపోతన్నాది. థూ, ఛీ ఛీ, కుక్క కయినా యిస్సాసం ఏడిసిందిగాని, దీనికి యిస్సాసం నేకపోయింది. దీని కడుపు, దీనమ్మ కడుపు మాడ. . ." అంటూ ఇంకా ఏవేవో బూతులు తిడుతూ, పిచ్చెక్కిన మనిషిలాగ జుత్తు పీక్కుంటూ, సారా తాగిన మనిషిలాగ అటూ ఇటూ ఊగుతూ, దెయ్యం పట్టిన మనిషిలాగ వెర్రిచూపులు చూస్తూ, కాలుగాలిన పిల్లిలాగ ఒక చోట నిలవక తిరుగుతున్నాడు పెంటయ్య. సూరమ్మ డబ్బు కోసమే గుడ్డివాణ్ణి కట్టుకుని సింహాచలం వెళ్లిపోతూందని వాడు అనుకున్నాడే తప్ప, ఆ గుడ్డిసన్యాసి కోరుకుంటున్న 'మార్పునే' సూరమ్మ ఎన్నాళ్లనించో కోరుకుంటున్నాదని, ఆ మార్పును కోరే మనిషి గుడ్డివాడయినా సరే ఇష్టపడి తమ రాబోయే తరం 'మంచి' కోసం సన్యాసిని భర్తగా ఎంచుకుందని పెంటయ్య గమనించలేకపోయాడు. ఎందుకంటే వాడు మార్పు కోరని మనిషి. ★

స్త్రీ హృదయం చంద్రుని వలె రోజురోజుకు మారుతూ ఉంటుంది. అయితే, ఆ హృదయంలో ఎప్పుడూ ఒక పురుషుడు ఉంటాడు.

—వ.వ